

НА ВНИМАНИЕТО НА
 КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
 НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СТ А Н О В И Щ Е

от Проф. ДМН Радка Младенова Аргирова, вирусолог, Председател на Българското Дружество по вирусология (БДВ) към Съюза на Българските медицински специалисти (СБМС)

ПО: Искането на Президента на Републиката по чл.150, ал.1 и чл.149, ал.1, т.2 от КРБ за обявяване на противоконституционност на чл.63, ал.2-7 от Закона за здравето (конституционно дело N 7/2020 г.)

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

Във връзка с искането на Президента на Републиката за обявяване на противоконституционност на чл.63, ал.2-7 от Закона за здравето и отправената ми покана за становище по конституционно дело N 7/2020 г., в качеството ми на Председател на БДВ към СБМС, както и като специалист по вирусология, давам следните обяснения:

ОБЩИ СЪОБРАЖЕНИЯ:

1. Считаю, че искането е правилно и обосновано, по принцип, и следва да бъде прието от Конституционния съд. В подкрепа на изложените от Президента мотиви могат да се добавят и други, които биха подкрепили основния мотив на искането. Извънредна епидемична обстановка, по смисъла на Конституцията на Република България, по същество се покрива с извънредното положение. И двете се налагат при доказано и обосновано наличие на бедствие. Замяната на термина „обстановка“ с термина „положение“, не променя същността на правните отношения. И в двата случая, става дума за извънредно състояние, което само по себе си е отклонение от нормалния конституционен ред в страната. Подобно отклонение трябва да се допуска при много прецизна правна и медицинска (или друга в

зависимост от случая) оценка на ситуацията и белезите на извънредност, които я определят като излизаща извън рамките на съществуващия конституционно-правен ред. В конкретния случай нито при въвеждане на извънредното положение, нито при замяната му с извънредна епидемична обстановка, такава прецизна оценка на белезите на извънредност не бе извършена от компетентните държавни органи.

2. За извършването на прецизната оценка, бе задължително да бъде предварително изяснено същностното съдържание на някои основни медицински понятия, относими към белезите на извънредност (дадени по-долу като т.3). Единствено съпоставката на тези белези с реалната обстановка в страната би могла да послужи като фактическо основание за обявяване на извънредна ситуация (положение или обстановка).

3. ТЕРМИНОЛОГИЧНИ АСПЕКТИ НА АНАЛИЗА НА БЕЛЕЗИТЕ НА ИЗВЪНРЕДНАТА ЕПИДЕМИЧНА ОБСТАНОВКА (само най-важното, без претенции за изчерпателност).

ЗАРАЗНА БОЛЕСТ /инфекциозно заболяване/

Това е заболяване /при наличие на определени клинични симптоми/ или състояние /без наличие на клинични симптоми, но заразноносител, вирусносител/, предаващо се от човек на човек или от животно на човек /директно или чрез посредник/ и характеризиращо се с общи оплаквания/признаци, обусловени от общ причинител. Причинителят най-често се идентифицира като вирус, бактерии, паразит или гъбичка, като в хода на заболяването /инфекцията/ може да се наблюдава и смесена инфекция – напр. бактериална пневмония след или по време на грип. Причинителят се предава по различни пътища – непосредствен физически контакт /допир, предаване по полов път, ухапване от насекомо или гризач / или контакт със секрети, екскрети, аерозоли, видими капчици, пренасящи се с въздуха и др. Понятието „заразна болест“ често се свързва с понятието „контагиозност“ – т.е. възможност за прихващане на заболяването, а всъщност - възможност за развитие на заболяването след заразяване на здраво лице с инфекциозния причинител. За различните инфекциозни причинители контагиозността е различна и зависи (главно) от възможността

причинителят да навлезе /бързо/ и да започне /бързо/ да се размножава в човешкия организъм – колкото по-бързо стане това, толкова по-бързо ще се демонстрират признаците на инфекцията, а инкубационният период /времето от заразяването до първата проява на симптомите/ ще бъде по-кратък.

Изброените в чл. 61, ал.1 от Закона за здравето /ЗЗ/ болести се класифицират като заразни поради установен за всяка от тях : общ причинител ; обща клинична картина с малки индивидуални различия; живото-застрашаващо състояние или дългогодишно /доживотно/ инвалидизиране след преболедуване. Обединяващо за изброените заразни болести е, че за част от тях или не съществува адекватно лечение насочено срещу причинителя / тежък остър респираторен синдром - ТОРС, COVID-19, вирусни хеморагични трески, антракс/ , или липсва ваксина, която да предпазва от развитието на съответното заболяване / ТОРС, COVID-19 и др./, или и двете / ТОРС, COVID-19 и др./

Именно поради изброените две групи причини – ефективна терапия и/или ефективна ваксина в чл. 61, ал.1 от ЗЗ не са включени редица други заразни болести/инфекции като хепатит А, хепатит В /съществува ефективна ваксина/, хепатит С /осъществява се лекарствено излекуване/, HIV инфекция / достъпно лечение, макар и без пълно излекуване/ и др.

Лицата „подлежат на задължителна изолация и/или болнично лечение“ при непосредствена опасност за живота и здравето им от епидемично разпространение на заразна болест, фигурираща в чл. 61, ал.1. и със същата цел се обявява извънредна епидемична обстановка. Следователно, ясно е, че ако няма непосредствена опасност за живота и здравето на гражданите от епидемично разпространение на някоя заразна болест, фигурираща в чл. 61, ал.1. не се обявява извънредна епидемична обстановка / такива са вирусните хеморагични трески, антракс, бруцелоза и др./ От текста в Чл.63, ал.2 става ясно, че Министърът на здравеопазването въз основа на извършена от Главния държавен здравен инспектор оценка на епидемичния риск обявява извънредна епидемична обстановка по ал.1 за определен период от време. Според мене, именно оценката на епидемичния риск би трябвало да се подложи на широк и разностранен анализ от компетентните медицински власти – Министерство на

здравеопазването, Главния държавен здравен инспектор, в сътрудничество с професионалната общност - специализираните научни звена и научни дружества по вирусология, инфекциозни болести, епидемиология, РЗИ, както и водещите специалисти по изброените специалности.

В случая с COVID-19 не е направена и публикувана оценката на епидемичния риск, въз основа на която бе обявена извънредна епидемична обстановка. Нещо повече, не бе ясно и точно поставена целта на обявяване на извънредната епидемична обстановка, съответно в края на първия месец /13.03. – 13.04/ нямаше анализ и отчет на извънредната епидемична обстановка, както нямаше обосновка за удължаването и с още един месец.

ВЪВЕЖДАНЕ НА ИЗВЪНРЕДНОТО ПОЛОЖЕНИЕ И ИЗВЪНРЕДНАТА ЕПИДЕМИЧНА ОБСТАНОВКА В СТРАНАТА

Те бяха въведени под въздействието на обявената на 10.03.2020г. от СЗО пандемична ситуация в света. България не е правно задължена да следва задължително становищата на СЗО / изразените от СЗО мнения и мерки са с пожелателен, а не със задължителен характер, следователно, страната ни не е правно обвързана със СЗО. Но като суверенна държава тя трябва да подлага на собствена медико-експертна оценка данните и констатациите на СЗО и да взима собствени отговорни държавнически решения, на базата на съществуващата национална конституционна и законова база за извънредното положение и на национални бедствия. Въвеждането на извънредното положение у нас не бе на базата на собствена медико-експертна оценка.

ЕПИДЕМИЧНО РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ЗАРАЗНА БОЛЕСТ И КОГА ВЪЗНИКВА ТО?

Епидемично разпространение на заразна болест възниква при следните обстоятелства:

- Наличие на причинителя
- Наличие на благоприятни условия за размножението му – например, вирусите – причинители на заразни болести изискват непременно живи клетки, за да се размножават /абсолютен паразитизъм/ и респективно – да се разпространяват. Последното е

фактор за оцеляване на дадения вирус. При това необходимите живи клетки са строго специфични – напр. епителни клетки в горните или долни дихателни пътища за вирусите, предизвикващи респираторни инфекции; Т-клетки на имунната система за HIV и др.п. Следователно, ако по някаква причина вирусът няма достъп /или достъпът му е ограничен/ до специфичните за него клетки, той не може да осъществи заразяване и заболяване. Ако специфичните клетки са по някаква причина с отслабени функции, те стават уязвими и по-лесно се заразяват и възпроизвеждат вируса. Отслабените функции най-често се свързват с хронични заболявания, при които имунната система не изпълнява защитните си функции спрямо чужди тела – в случая вирусите. Възможно е – както в случая на COVID-19 – неизвестен до момента вирусен причинител да се сблъска с абсолютно неимуниен гостоприемник и тогава към нововъзникващото дразнене на имунната система да се добавят и благоприятни условия за разпространението на причинителя.

- **Наличие на благоприятни условия за разпространението на причинителя** – има се предвид пътят на пренасянето му и дали този път е възможно да бъде прекъснат. Най-трудно /дори невъзможно/ е прекъсване на предаването по въздушно-капков път – това е случаят с всички респираторни вируси, вкл. причинителят на COVID-19. Други пътища на пренасяне на вируси са: хранително-воден – фекално-орален /чревни и др. вируси – този път се прекъсва чрез подобряване на комуналната хигиена – например водопреносните тръби и специално внимание върху личната хигиена – миене на ръцете, плодовете, термообработка на храните и пр. При предаването по полов път (HIV, hepatitis B и др.) прекъсването на пътя се осъществява по механичен път /презервативи/, химичен път /мехлеми и пасти, съдържащи вещества, които убиват вирусите/ или чрез подходящи лекарства, съставляващи пре- или пост-експозиционната профилактика.

Настоящото изложение /по т.2/ се отнася изключително за заразните болести с вирусни и бактериални причинители, изброени в чл.61, ал.1.

КОГА Е НАЛИЦЕ ЕПИДЕМИЧНА ОБСТАНОВКА И КОИ СА ПРЕДПОСТАВКИТЕ ЗА НЕЙНОТО ВЪЗНИКВАНЕ? -

Отговорът на този въпрос се съдържа в отговора по т.2.

КАКВО Е ЕПИДЕМИЧЕН РИСК ОТ ЗАРАЗНА БОЛЕСТ И КОГА Е НАЛИЦЕ?

Отговорът и на този въпрос се съдържа до голяма степен в т.2. Разликата между епидемичен риск и епидемична обстановка е, че при риска е налице инфекциозният агент и за да не се допусне епидемична обстановка е необходима оценка, включваща анализ дали и доколко са благоприятни условията за размножение и разпространение на причинителя. **В случая с COVID-19 такава оценка не бе направена.**

В КАКВО МОЖЕ ДА СЕ ИЗРАЗИ НЕПОСРЕДСТВЕНАТА ОПАСНОСТ ЗА ЖИВОТА И ЗДРАВЕТО НА ГРАЖДАНИТЕ ПРИ ЕПИДЕМИЧНО РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ЗАРАЗНА БОЛЕСТ И НАЛИЦЕ ЛИ Е ТАКАВА САМО В СЛУЧАИТЕ ПО ЧЛ.63, АЛ.3 ОТ ЗЗ?

Освен изброените в ал.3 случаи, специално за причинителя на COVID-19 трябва да се добави и **необичайното в сравнение с другите известни респираторни вируси времетраене от заразяването до проявата на първите симптоми, като в това време заразеният излъчва инфекциозен вирус и може да заразява околните. Това времетраене е епидемичен риск, който за някои популационни групи /хронично болни, възрастни и др. / може да се превърне в непосредствена опасност за живота и здравето на гражданите.**

КАКВИ БИХА БИЛИ НАЙ-ЕФИКАСНИТЕ ПРОТИВОЕПИДЕМИЧНИ МЕРКИ ПРИ ЕПИДЕМИЧНО РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ЗАРАЗНА БОЛЕСТ?

Преди всичко, прекъсване на пътя на предаване на инфекцията по всички възможни начини – механичен, химичен, лекарствен, използване на специфична профилактика /ваксина/ - последните три начина са неизпълними при коронавируса. Затова бе приложен само механичният начин – носене на лично предпазно облекло /в зависимост от професията, работата, срещи или не с други лица, задължително налагане на социална дистанция, активно откриване на заразените лица и задължителното им карантиниране, активно провеждане на дезинфекция, съобразена с природата на причинителя и др.:

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Обжалваният от Президента на Републиката текст на закона (чл.63, ал. 2-7) е недопустимо общ и неконкретен. Той би допуснал да се обяви извънредна епидемична обстановка за редица инфекциозни заболявания – напр. всеки сезонен грип (отговаря на критериите по точки 1, 2, 4,5,6,7, 8), както и за което и да е друго заразно заболяване. По тази причина считам този текст за неприемлив както за настоящата, така и за бъдещи подобни ситуации.

Считам, че обявяването на извънредната епидемична обстановка, като частен случай на извънредното положение, трябва да се подчинява на правния ред за обявяване на извънредно положение. Правомощията на държавните органи в този случай следва да са същите, както при обявяване на извънредно положение. Единствено и само Народното събрание може да въвежда извънредна епидемична обстановка, след задължителна оценка на епидемичния риск за страната, и това право не може да бъде делегирано на изпълнителната власт или на нейн орган.

София, 20 юни 2020г.

Проф. ДМН Радка Аргирова